

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

TILL

VETENSKAPERNAS

OCH

**DEN OFFENTLIGA UNDERVISNINGENS
GYNNARE OCH VÄNNER**

AF

WESTERÅS H. ELEMENTAR-LÄROVERKS N. V. REKTOR
EMANUEL GABRIEL BJÖRLING,
LEKTOR I MATHEMATIK.

Redogörelse för Elementarläroverken i WESTERÅS och
SALA under läsåret 1860—1861.

WESTERÅS,
A. F. BUCH, 1861.

Man har på någon tid fått läsa mycket i vissa allmänna blad om «*öfverans-
strängningen vid läroverken*». Ämnet är ock onekligen ett ibland dem, om
hvilka i alla tider — snart sagdt — en och hvar ansett sig ega både rätt och
makt att bilda sig ett omdöme; att inför den stora allmänheten *offentligen ut-
tala* det omdömet, utan hinder — vare sig — af brist på sjelfförtroende eller
af någon ompröfning på förhand beträffande *rätta kvantiteten* af det omdö-
me, som borde uttalas, dertill har visserligen både lusten och möjligheten blif-
vit mycket förökad på den sista tiden. För öfrigt må visst icke nekas, att
anledningar verkligen blifvit gifna. I det Cirkulär, som för ett par år sedan
af Chefen för Kongl. Ecclesiastik-Departementet utfärdades till Ephorerne vid
rikets elementarläroverk om angelägenheten för vederbörande att noga iakttaga
de i vissa paragrafer af 1859 års läroverksstadga gifna anvisningar till befor-
drande af lättnad i lärjungarnes arbete, återopas uttryckligen, såsom anled-
ning till Cirkulärets utfärdande, en från flere håll förspord klagan, att ung-
domen der blifvit öfver höfvan betungad med arbete, till men för sin så väl
andliga som kroppsliga utveckling. Det är till och med icke omöjligt, att en
och annan i vår lättrörliga tid just af detta allmänna cirkulär tagit sig anled-
ningen till sitt förmenande — det han ock derefter helt obesväradt låtit utgå
som ett gällande domslut — att öfveranssträngning *verkligen är förhanden alle-
städes* vid läroverken. — Under sådana förhållanden är det uppenbarligen
af icke ringa vikt, att årsberättelserna, som nu utkomma från de särskilda läro-
verken, tillförlitligen upplysa om verkliga tillståndet derstädes, helst personer
äfven finnas — och desamma icke få, och visserligen icke mindre competente do-
mare än de förenämnde —, de der befara helt andra, för att icke säga mot-
satta, vådor för läroverken af dessa *allmänna* beskyllningar, än dem desse all-
männa åklagare synas ifra för att aflägsna. De upplysningar i hithörande af-
seende, som lemnas här nedan, torde — vi hoppas det med någon tillförsigt
— befinnas vara af beskaffenhet att lugna farhågorna å bägge sidor, så vidt
de röra det läroverk, för hvars verksamhet och öden under året jag nu går
att redogöra.

Högre Elementar-läroverket i Westerås.

Äfven under det nu tilländagående läroåret, i synnerhet under detsamma hösttermin, har undervisningen vid detta läroverk varit i en mycket betänklig grad störd i följd af den samma ögonsjukdoms-epidemi, som — enligt hvad i förra årsberättelsen gafs tillkänna — härstädes, efter att förut någon tid hafva visat sig i trakten, under vårterminen förl. är inkom bland ungdomen vid läroverket och mot slutet af terminen till den grad tog öfverhand, att ungdomen redan den 21:a Maj måste hemförlofvas. Vål inställde sig ungdomen vid höstterminens början nästan mangrannt; men snart visade sig, att några af dem, som förut varit af sjukdomen anstuckne och förmodligen icke hunnit att fullt botas under sommaren, ånyo måste för en tid afbryta sin läsning, hvarjemte efterhand — oaktadt all omsorg att, så vidt möjligt, inskränka umgänget mellan de sjuka och de friska — en mängd af de förut icke angripna, mest inom de lägre klasserna, måste dela de förras öde. Sålunda befunnos kort efter medlet af September, då öfningarne efter vanligheten inställdes några dagar för höstmarknadens skull, allenast 17 ibland 5:te klassens 48 lärjungar friska, lika få ibland 3:e klassens 60 lärjungar, o. s. v. Intill månadens slut hade under höstterminen inalles 110 lärjungar varit af sjukdomen angripne; den aftog sedan, så att under October 30, och under November allenast 8 nya sjukdomsfall inträffade. Emedertid var ännu i början af December månad sjuk-antalet bland läroverkets dåvarande 258 lärjungar öfver 90, och dessutom voro då ännu en mängd convalescenter förhindrade af sin ögonsvagheter efter sjukdomen att fullständigt begagna undervisningen. Man kan lätt föreställa sig, huru under sådana förhållanden det blef alldeles omöjligt att med framgång bedriva undervisningen inom de klasser, den 5:te och samtliga derunder, der sjukdomen herrskade, enär under — hardt nära — hela terminen i vissa af dessa klasser ungefär halfva antalet lärjungar var borta från skolan, och vanligen somliga deribland en del af tiden, andra en annan. Också visade sig vid terminens slut, då betygen skulle afgifvas, att icke mindre än 95 ibland läroverkets 258 lärjungar måste i anseende till bortovaro för sjuklighet under större delen af tiden förskonas från fullständigt terminsbetyg. — Under vårterminen har lyckligtvis helsotillståndet varit väsentligen förbättradt, så att under detsamma förra hälft — om man undantager 12 lärjungar, som för ögonsvagheter måste uppskjuta sin inställelse vid läroverket några dagar eller veckor — nästan ingen besvärades af den ledsamma åkomman, och, då detsamma under sednare hälften af terminen åter visade sig, allenast ett mindre antal deraf angreps och de flesta deribland inom kortare tid åter tillfrisknade. Härvid torde icke böra lemnas oanmärkt, dels att under den mörkare årstiden läsningen vid eldsljus inom läroverket, så vidt sig göra lät, inskränktes och för detta ändamål morgonlektionerna derunder börjades en half eller en hel timma sednare, än eljest vanligt är (hvarom utförligare här ne-

dan), dels att vid höstterminens slut uttryckligen föreskrefs, att ingen af de då ännu af ögonsjukdomen angripne borde till läroverket återkomma, innan han af läkare blifvit förklarad frisk; hvarjemte ock möjligen kan förtjena antecknas, såsom ett bevis för denna sjukdoms smittosamhet äfven vid en lägre intensitetsgrad, att, när under sednare delen af denna vårtermin någon yngling blifvit deraf ansatt, mer videls de flesta, som bött tillsammans med honom, fått sin anpart af sjukdomen, och detta äfven om de förut genomgått densamma. — Emedlertid, oaktadt — som sagt är — helsoillståndet under denna vårtermin varit förbättradt och, man må tacksamt erkänna det, verkligt i det hela varit ganska gott, kan icke annat vara, i följd af det ofvan oförmälda olyckliga förhållandet vid slutet af förra läsåret och under hela höstterminen, än att ej allenast vissa enskilda lärjungar inom klasserna nedom den 6:te, oaktadt använd flit under den tid de fått vara friska, kommit efter (som man säger), utan — hvad värre är — att i vissa läroämnen de för dessa klasser, i enlighet med läroverksstadgans anvisning, bestämda kurserna för året icke kunnat medhinnas.

Detta är ett bekymmer, som den mycket omtalade ögonsjukdomen *lemnar efter sig*. Men det är visserligen icke det enda som den förorsakat. Man har gjort sig och andra, både här och annorstädes, mycket besvär och mycken oro med frågan om rätta orsaken till denna sjukdoms framträdande och öfverhandtagande vid detta läroverk. Numera, sedan samma sjukdom äfven annorstädes uppträdt och, åtminstone vid ett elementarläroverk utom detta, vida häftigare än här, må man väl vara förvissad, att icke — såsom man en tid ville misstänka — orsaken skulle vara att söka i någon egendomlighet hos lärosalarnes väggar och deras målning eller, med ett ord, i någon lokalens beskaffenhet, en misstänka för öfrigt, som man här på stället redan förut funnit sakna all grund, så väl derföre att en sådan orsak säkerligen skulle förr hafva visat sin verkan under de år, som förflutit sedan lärohuset först började begagnas för sitt ändamål, som ock af det skäl att lärjungarne i de högre klasserna, bland hvilka sjukdomen under vårterminen förl. år först utbröt, icke mera — efter återkomsten vid höstterminens början — besvärats deraf. (Att en undersökning af väggarna på kemisk väg redan tidigt anställdes och visade dem vara fullkomligt oskadliga, må äfven nämnas). Att här upptaga tid och rum med referering af de hypoteser i öfrigt, som man gjort sig besvär med att uppställa, beträffande denna sjukdomsföreteelse, tjenar ock numera till intet. Man vet nemligen nu med visshet, att *sjukdomen hit inkommit genom smitta från en socken icke långt härifrån* *). Huru den åter der uppkommit, är oss ännu obekant. Att sjukdomen redan länge funnits inom Sveri-

*) Följande utdrag af Doktor Altius embetsrättelse till Kongl. Sundhets-Collegium för år 1860 — hvilket utdrag blifvit oss af honom benäget delgifvet med tillåtelse att detsamma här intaga — synes väl egnadt att undanröjda alla skrupler om orsakerna till sjukdomens uppkomst härstädes. Det lyder som följer:

ges landamären, ser man af *Sundhets-Collegii undersökd. berättelse om Medicinalverket i riket år 1858*, hvaruti (sid. 81) återrad en provincial-läkarens i Calmar berättelse om en alldeles dylik epidemi, som då redan 3:ne år åtminstone varit gängse i södra Möre härad och äfven der angripit, utom andra, en mängd skolbarn och beväringssynglingar. Det ansågs omöjligt att då mera kunna utreda, huru den uppkommit; men såsom en sannolikhet nämnes, att tjenstfolk derifrån, som någon tid vistats i Danmark, fört den hem med sig.

2:o) **Epidemisk-contagiös Ophthalmia Trachomatosa.** Den 28 Februari infann sig hos mig en äldre fru från Tillberga socken, med en svårare Conjunctivitis trachomatosa, förenad med chemosis och affection af hornhinnan, för att kvarblifva i staden under behandlingen. Bekant med ett fruntimmer, som hushållade för 4 skolgossar från nämnde socken, fick hon under tiden bo hos henne; den 14 Mars var patienten så pass återställd, att hon kunde resa hem och fullfölja behandlingen hemma. Den 11 Mars hade den äldste af nämnde 4 scholars, alumna i 6:te klassen, sjukdomen fullt utbildad, efter att, utan anmälan derom, redan sjuk sedan 4 dagar ha under dessa dagar besökt skolan. Till den 27 April hade 9 af hans närmaste kamrater fått sjukdomen, neml. sju i 7:de klassen, en i 8:de och en i 5:te. Den 24 Mars insjuknade en skräddarelärling i staden.

Efter att sjukdomen till den 3 Maj hade angripit ytterligare 6 af de äldre scholars, spred den sig efter nämnde dag öfver hela skolan, så att den 16 Maj 100 scholars voro sjuka, hvilket förhållande gjorde, att skolan, efter anmälan om saken hos Ephorus, den 21 upplöstes och ungdomen dimmitterades hem. Sedermera spridde sig sjukdomen ehuru långsamt och med ringa freqvens inom staden; dels uppstod den spontant inom ett hus, dels spred den sig till en eller flere inom en familj, till hvilken en sjuk scholaris hörde eller der en sådan bodde. Inom angränsande socknar, såsom Ilrsta, Badelunda, Skultuna, Skerike, förekommo ock spridda fall.

Inom staden ökades freqvensen något emot hösten, och med den återvändande skolorngdomen var att förvänta dels nya fall, dels kroniska sedan våren, samt således äfven en höst-epidemi att emotse, hvilken ock inträffade. Från den 11 September till månadens slut hade nemligen 110 scholars blifvit af sjukdomen angripne; den aftog sedan, så att under October angrepos 30 nya och i November blott 8; således från den 11 September till slutet af November 148 scholars angripne. Den 6 October visade sig sjukdomen inom en flickpension i staden. Hos de 2:ne först angripna syntes sjukdomen ha uppstått utan att beröring med någon sjuk egt rum. Begge isolerades och reste derefter hem till landet. Den 3:dje, som angreps, var halfpensionär och inaccorderad i en familj i staden, der det fanns en i högre grad af sjukdomen angripen scholaris. Sedan utbredde den sig småningom inom pensionen, så att i medio af December 14 af 43, eller $\frac{1}{3}$:del, varit af sjukdomen angripna. Lärarinnan sjelf led ock af sjukdomen, äfvensom en af Skolans lärare var under vår-epidemien i högre grad angripen.

Höst-epidemien var i allmänhet mindre intensiv än vår-epidemien; behandlingen slog lättare an, och durationen blef derigenom vanligen kortare.

Sjukdomens förhållande såsom Epidemi, i afseende på dess contagiositet, i afseende på sjukdomsbilden, etc. etc. var i allmänhet sådant, som det af författarna vanligen skildras: Chelii skildring af *Ophthalmia Ægyptiaca* (Handbuch der Augenheilkunde, Stuttgart 1843) passade bäst in på epidemien härstädes; äfvensom rapiditeten i sjukdomens spridning erinrade om den af Desmarres omnämnda 1844 års epidemi i Paris.

3:o) **Parotitis, påssjukan**

Höstterminen härstädes börjades som vanligt den 24:e Augusti, och egnades de 2:ne första dagarne dels till inträdes-förhör med de till inskrifning vid läroverket anmälde, äfvensom till förberedande förhör med de lärjungar, som, vid föregående vårtermins slut icke uppflyttade till högre klass, på grund af läroverksstadgans 36:e § anmälde sig vilja undergå förhör för sådan uppflyttning vid höstterminens början, dels ock till öfverläggning inom Lärare-Collegiet om undervisningsplanens uppgörelse för läsåret i enlighet med föreskriften i § 19 af nämnda stadga. Ungdomens allmänna inställelse skedde Måndagen den 27:e Augusti. Terminen afslutades Måndagen den 17:e Dec. efter samma dag hållen offentlig examen med de fem lägre klassernas lärjungar. — Vårterminen börjades den 19:e Januari; om dess afslutande skall nedanföre tillkännagifvas.

Dagens indelning för undervisningen har under detta läroår varit hufvudsakligen densamma som under de närmast föregående, dock — af skäl som redan äro nämnda — med vissa undantag under den mörkare årstiden; hvarom nedanföre. *Lästimmarne* hafva således varit: kl. 7—9, 11— $\frac{1}{2}$ 1 och $\frac{1}{2}$ 1—2 på förmiddagarne — med 5 minuters ledighet kl. 8, och 10 min. kl. half 1 — för samtliga klasserna samt, med undantag för de bägge lägsta klasserna och för de ännu qvarvarande i förra 7:e och 8:e klasserna, en timme kl. 4—5 på Måndags- och Thorsdags-eftermiddagarne. (I vissa läroämnen har, likaledes såsom förr, undervisningen för lärjungar, som deruti avancerat öfver 7:e klassens kurs, varit förlagd till eftermiddagarne, mot det att dessa ynglingar varit frikallade från den allmänna förmiddagsundervisningen i samma ämnen). I förenämnda timmar äro ock de inbegripne, som för vissa klassers lärjungar, enligt läroverksstadgans föreskrift, varit anslagna till Välskrifning och Teckning på lärorummet. *Öfningstimmarne* för Musik och Gymnastik hafva, äfven de såsom förr, varit förlagda på eftermiddagarne. Till morgonbönen med bibelläsning och förklaring har, som vanligt, halftimmen näst före läsningarnes början varit egnad. — Öfvan antydda undantag från denna ordning under den mörkare årstiden, och hvartill de tvingande skälen redan blifvit angifna, bestodo deruti att morgonlektionerna från den 9:e November till den 25:e Februari börjades först kl. 8 och fortsattes till kl. half 10 (naturligtvis utan det vanliga afbrottet vid midten af tiden), samt att desamma ifrån sistnämnda dag och till Påsk börjades och slutades en halftimme sednare, än eljest här vanligt är.

Hvad i öfrigt angår undervisningen vid detta läroverk, så väl i allmänhet som ock särskildt i hvad mån densamma hittills hunnit bringas till öfverensstämmelse med den genom Kongl. läroverksstadgan af år 1859 föreskrifna plan, så torde detta allt med temlig fullständighet kunna inhemtas genom granskning af den vid slutet bifogade uppgiften om lärokurserna för de särskilda klasserna under året, i förening med de upplysningar, som jag nu går att tillägga, och hvilka till en del äfven i andra hänseenden torde vara förtjenta af någon uppmärksamhet. — Af den förra friaflyttningsafdelningen hafva under detta läroår allenast 7:e och 8:e klasserna funnits qvar; samtliga

dithörande lärjungar på *real-linien* afgingo mot höstterminens slut till Akademien. Dessa klassers lärjungar är — såsom ock redan i förra årsberättelsen nämndes — medgifvet att afsluta sin kurs vid läroverket efter hufvudsakligen den samma plan, som förut varit för dem utstakad. Deraf förklaras anledningen till att i förenämnda bilaga klasskurserna för dem äro i det närmaste desamma som under förra läroåret. — Den 6:te klassen har under året utgjorts af allenast *en* årsafdelning, nemligen de lärjungar, som efter förra läsårets slut dit uppflyttades efter att i den 5:te hafva tillbragt 2:ne år. Denna klass undervisas icke numera tillsammans med de ofvannämnda högre under tillämpning af det förut följda s. k. friaflyttningssystemet, utan utgör — liksom hvar och en af klasserna derunder — en "*fast klass*". Då neml. det undervisningssystem, som den Kgl. läroverksstadgan förutsätter, uppenbarligen är systemet *med fasta klasser*, och alla dess *föreskrifter* äro lämpade derafter, samt allenast *medgifvet* är, att friaflyttningssystemet må följas, der Ephorus eller vederbörande lärare sådant önska, med förbehåll om uppgörelse af särskildt reglemente efter öfverenskommen fördelning af timmar m. m. lärarne emellan; så har man ansett, att åtminstone under nu förhandenvarande förhållanden rådligast skulle vara att för denna klass, såsom för de nedre, hålla sig vid det vanliga klass-systemet. Den 5:te klassens tvenne års-afdelningar hafva äfven under detta år undervisats på hvar sitt lärorum, med undantag likväl för «Realisterna» under de timmar, då de varit skilda från klassiska liniens lärjungar; under dessa timmar hafva bägge afdelningarnes Realister undervisats tillsammans, eller ock den högre afdelningens tillsammans med 6:e klassens, den lägres tillsammans med 4:e klassens realister. Och åtskilda hafva de bägge liniernas lärjungar i 5:te klassen varit — ej allenast under de timmar, då Latin och Grekiska förekommit, utan ock — städe vid den Historiska och för det mesta vid den Mathematiska undervisningen. I sistnämnda bägge ämnen samt vid Christendomsundervisningen hafva äfven inom 6:e klassen de bägge linierna erhållit undervisning hvar för sig. Nedom 5:te klassens högre årsafdelning finnas numera inga lärjungar kvar, som läsa Latin *med befrielse från Grekiskan*; sådana lärjungar hafva under de timmar, då klassiska linien läst Grekiska, fått undervisning i Naturvetenskap eller Engelska tillsammans med sina klasskamrater på real-linien. För öfrigt har för 6:e och 5:e klasserna just ingen annan anmärkningsvärd afvikelse från timtabellen i 1859 års läroverksstadga egt rum, än att för Tyska språket 1 à 2 timmar i veckan *mer*, och för det Franska 1 à 2 timmar *mindre*, än stadgan upptager, varit anslagna, af lätt insedt skäl. — Den 4:e klassens lärjungar hafva under detta år fortfarit att läsa Franska i stället för (enligt nu gällande läroverksstadga) Tyska. Och hafva således lärjungarne på den klassiska linien ännu icke börjat läsa detta sistnämnda språk; början dermed kommer för dem att ske först i 5:te klassen, enligt stadgans ordning för Franskan, men likväl med ett större antal timmar, på Franskans bekostnad, på det att Tyska kursen äfven för dessa lärjungar må kunna afslutas med 6:e klassen. Real-linien åter har *detta år* börjat Tyskan, och det med något större tim-antal, än stadgan tillerkänner Franskan

(hvarmed, efter dess plan, Real-linien skall göra början i denna klass), likaledes på det sednare språkets bekostnad och af nyss nämnda skäl. För öfrigt har i denna klass stadgans tim-antal för de särskilda ämnena iakttagits. I de för bägge linierna, den klassiska och den reala, gemensamma ämnena hafva samtliga lärjungarne i denna klass undervisats gemensamt så många timmar, som äro klassiska linien anslagna för dessa ämnen, och Real-linien särskildt allenast så många, som äro den linien anslagna derutöfver. — Tredje klassen har under detta år utgjorts af 2:ne afdelningar: den ena bestående dels af de icke få lärjungar i förra årets 3:e klass, som vid sista årsflyttningen måste för underhaltiga kunskaper qvarstadna — en följd af den nog vidsträckta uppflyttningen från 2:a klassen, då nya läroverksstadgan skulle börja tillämpas —, dels ock af en mängd nykomna: och hvilka alla tillförene läst *Franska*, men icke (såsom nya läroverksstadgan förutsätter) *Tyska*; den andra bestående af — utom nykomna — de från 2:a klassen sednast uppflyttade, och som der läst *Tyska* (enligt nya Stadgan). Bägge afdelningarne hafva varit nästan lika talrika, nemligen ung. 30 lärjungar på hvardera. Då den ena afdelningen läst *Franska*, har den andra läst *Tyska* — Realister och *Classici* tillsammans så många timmar som varit de sednare anslagna, och under öfriga timmar för dessa ämnen Realisterna skilda från *Classici*. Likaså hafva de bägge afdelningarne varit åtskilda vid undervisningen i Svenska språket och i Christendom. Men för öfrigt hafva bägge afdelningarnes *Classici* läst tillsammans på ett rum, och bägges Realister tillsammans på ett annat. Stadgans tim-antal för de särskilda ämnena — med utbyte af *Tyskan* mot *Franska* på den ena afdelningen — har i denna klass varit till fullo iakttaget; hvilket äfven gäller om de bägge lägsta klasserna: inom dem har ock ingen tudelning varit af nöden.

Den allmänna Bibel-läsningen med förklaring vid den dagliga morgonbönen har detta år omfattat Pauli bref till Romarne, Corinthierna, Galaterna och Epheserna. Likasom under de föregående åren, har denna del af undervisningen hela året igenom varit ombesörjd af en och samme lärare, en ibland de äldre vid läroverket. Under de särskilda bibelstunderna hafva intill detta års slut de äldsta af skolans lärjungar (på klassiska linien) genomgått de fyra Evangelierne samt Apostlagerningarne på grundspråket. Under året har klassiska linien af 7:e och 8:e klasserna genomgått de 17 första kapitlen af *Johannis Evang.* och de 14 första kap. af *Matthei Evang.*, och klassiska linien af 6:e klassen i det närmaste detsamma, allt på grundspråket. Med real-linien af samma klasser, hvilken behöft egna en relativt större tid åt öfriga delar af Christendomsundervisningen, hafva de 15 första kapitlen af *Matthei Evang.* (på Svenska), och med öfra afdelningen af 5:e klassen, på kortare stunder, de 7 första kap. af samma Evangelium blifvit genomgångna. Till begagnande i 4:e klassen har *Kurtz' Bibliska Historia* (öfversatt af *J. A. Asping*) blifvit antagen. — I *Historia* har såsom läsebok i 2:a och 3:e klasserna den af *Lekt. Alander* utgifna fortfarande blifvit begagnad. I 1:a klassen har densamma begagnats såsom läsebok i Svenska. För reala linien i 5:e klassen, som — enligt Stadgan — bör

inhemta Allmänna Historien i kortare öfversigt, har äfven detta år *Wennerströms* lärobok blifvit följd. — För läseöfningarne i Svenska har *Svedboms* läsebok blifvit begagnad i klass. 2—4; äfvenså i 5:e klassens lägre afdelning, som likväl derjemte fått läsa *Runebergs* «Fänrik Ståls sägner». Högre afdelningen af samma klass har läst valda stycken ur *Runebergs* och *Tegnér's* samlade Skrifter. Sjette klassen läste under höstterminen *Runebergs* Fänrik Ståls sägner, *Elgskyttearne*, *Hanna*, *Nadeschda*, *Julqvällen* och *Kung Fjalar*, *Wallins* «Dödens Engel» och stycken af *Flor's Haandbog i den Danske Litteratur*. Kort efter vårterminens början antogs till begagnande härstädes Lektor *J. J. Brodén's* "Öfversigt af Dikt-arterna, jemte föregående undervisning om stil". Den har ock under vårterminen varit använd vid 6:e klassens undervisning. — Skälet, hvarför i den bifogade kurstabellen ingen årskurs i *Tyska* språket finnes utsatt för 7:e klassen, är det, att redan vid årets början samtliga lärjungar ofvanom 6:e klassen hade i detta ämne öfvergått till den 8:e. Dessa lärjungar hafva under året redogjort, somliga, för *Goethe's Egmont*, andra för *Schiller's Wallensteins Lager* och *Piccolomini*. För de *Tyska* lokutions- och skrif-öfningarne har, såsom i fjol, *W. Kalleis* «Skrif- och Stil-öfningar» begagnats. — Af *Franska* «författare» hafva de lärjungar, som tillhört 8:e klassen i ämnet, genomgått *la Calomnie* af *Scribe*, *l'Honneur et l'Argent* af *Ponsard* och några noveller af *les mariages de Paris* af *Edmond About*. — I *Engelska* hafva, likasom förra året, begagnats *Irving's Sketch-book*, *W. Scott's Quentin Durward* samt novellerna *Dorothy* och *Maiden Sisters* (ur *Tauchnitz's* Collection). — I *Latin* hafva de längst avancerade i 8:e klassen jemte den slutliga repetitionen genomgått 2:dra boken af *Horatii* Oden. Inom 3:e klassen har den lägre afdelningen genomgått af *Rabe's* läsebok ungefär $\frac{2}{3}$ af 1:a afdelningen, den högre åter afslutat afdeln. 1 och 2. — I *Hebreiska* har det ena lexlaget läst ungefär halfva, det andra lexlaget hela läsboken af *Tullberg*. — Slutligen är beträffande 6:e klassen att märka, att, ehuru densammas lärjungar i allmänhet redan före detta läseår hade, i enlighet med förr gällande undervisningsplan, i vissa ämnen absolverat en större eller mindre del af de i bifogade kurstabell utsatta pensa för klassen, man likväl icke, då dessa pensa skulle bestämmas, ansåg sig berättigad att utsträcka dem utöfver hvad i enlighet med läroverksstadgan af denna klass kunde *fordras*, lärjungarne dock obetaget att utan hinder deraf få avancera utöfver dessa minimi-pensa, om tiden skulle sådant medgifva. Också hafva de fleste af dessa lärjungar till årets slut i somliga ämnen icke obetydligt öfverskridit de i tabellen utsatta kurserna.

Såsom under de föregående åren, har ett särskildt schema för utgifvande och inlemnande af hemscripta varit uppgjort och tjenat till efterrättelse. Någon annan afvikelse från den i läroverksstadgan föreskrifna planen för skrif-öfningarne har icke under detta år egt rum, än dels att *Realisterna* i 7:e och 8:e klasserna författat ett hemthema hvarannan vecka i *Franska* och *Tyska* — i stället för att, enligt *Stadgan*, *Franska* skulle af dem skrivas hvarje vecka, och *Tyska* alldeles icke —, och dels att klassiska liniens lärjungar i samma klasser skrifvit *Svenska* hvarannan, i stället för — enligt *Stadgan* — hvar

4:de vecka: en afvikelse, betingad naturligtvis af dessa lärjungars föregående undervisning. — 4:e och 5:e klassernas Svenska uppsatser hafva författats å lärorummet och renskrifvits i hemmen.

Beträffande vidare måttet af det *hemarbete*, som varit lärjungarne ålagdt, får jag, med erinran tillika om sjelfva sättet, som här plägar användas, för bestämningen af detta arbete, nämna följande. För de lägre klasserna, till och med den 4:de, bestämmes hemarbetet på det sätt, att man vid terminens början, sedan lektionsschemat blifvit uppgjort, med ledning af detsamma öfverenskommer, hvilket eller hvilka läroämnena för de särskilda veckodagarne få gifva hemlexor, och nemligen — hvad dessas qvantitet beträffar — efter den norm, att desamma för lärjungar af medelmåttig förmåga må upptaga in alles en halftimma pr dag för 1:a klassens lärjunge, 1 timma för 2:a klassens, 1 à $1\frac{1}{2}$ timma för 3:e samt $1\frac{1}{2}$ à 2 timmar för 4:e klassens. För de högre klasserna åter bestämmes numera hemarbetets qvantitet på det sätt, att man öfverenskommer (och äfven i Collegii protokoll till efterrättelse antecknar), huru många timmars hemlexor i hvarje särskildt läroämne — deruti hemlexa kommer i fråga — få gifvas in alles *pr vecka* (t. ex. 2 tim. pr vecka i Historia för 6:e klassen, $1\frac{1}{2}$ tim. i Mathematik för klassiska linien och 3 tim. för real-linien i samma 6:e klass, o. s. v.), allt med afseende på ynglingar af medelmåttig förmåga. Och belöper sig, efter den för innevarande läsåår gjorda bestämningen, öfverhuvud 2 timmars hemarbete pr dag på lärjunge i 5:e klassen samt ungefär $2\frac{1}{2}$ tim. pr dag på lärjunge i högre klass, deruti likväl icke inberäknadt arbetet med de hemscripta, som åligga dessa klassers lärjungar, men hvilket arbete, efter här ofvan angifna plan, säkerligen *icke* bör upptaga *mer* än en timma pr dag, möjligen $1\frac{1}{2}$ timma för lärjunge i 7:e (eller 8:e) klassen, der — såsom ock redan är nämndt — arbetstiden på lärorummet är inskränkt till 30 timmar i veckan. I sammanhang härmed torde äfven förtjena nämnas — likasom i följ. —, att för dessa högre klasser nästan inga en-tims-, utan dels två- och dels $1\frac{1}{2}$ -tims-lektioner, och följaktligen till antalet ganska få läroämnena för hvarje dag, å schemat förekommit. Att deremot här åter upprepa, hvad förlidet år ansågs behöfligt nämna för en gång om orsakerna — af mångfaldig art — dertill, att åtskillige af de högsta klassernas lärjungar befinnas till studier på egen hand använda en större del af sin lediga tid, än hvad nu blifvit uppgifvet att läroverket af dem *fordrar*, skulle med skäl kunna anses öfverflödigt. För öfrigt, efter hvad nu blifvit upplyst om det hemarbete, som varit lärjungarne härstädes ålagdt, och då man besinnar, att — såsom förut blifvit nämndt — den allmänna lästiden i skolan utgjort in alles fem timmar på förmiddagarne, med 2:ne timmars ledighet mellan morgonlektionerna och timmarne kl. 11—2, samt för klasserna 3—6 en timma dessutom på tvenne eftermiddagar i veckan, lär väl ock den reflexionen göra sig helt sjelfmant, att någon fara för ungdomens «öfveranstängning» vid detta läroverk *icke* är förhanden.

För Sång-öfningarne har ungdomen, likasom under de föregående åren, varit indelad i 5 afdelningar, de der ock hufvudsakligen utgjort läroverkets

Gymnastik-afdelningar.*) I sång hafva de 3:ne högre afdelningarne haft 2:ne öfningstimmar i veckan hvar och en, de bägge nedersta allenast hvar sin, som vanligt. Gymnastik-öfning har i allmänhet hvarje afdelning haft 4 gånger i veckan, en halftimma hvarje gång. De fleste af öfversta (eller 5:e) afdelningen och några af den 4:de hafva, fördelade på två fäkt-afdelningar, blifvit öfvade i bajonett-fäktning, den öfre under hela året, den nedre under vårterminen. Dessutom hafva ynglingarne på den öfra fäkt-afdelningen å särskilda stunder under vårterminen på egen begäran fått undervisning i sabel- och värj-föring. I instrumentalmusik har undervisning lemnats dem, som dertill anmält sig, 2:ne timmar i veckan. Alla dessa öfningar hafva, såsom förut är nämnt, varit förlagda till eftermiddagarne. Detsamma gäller ock om den särskilda undervisning i Teckning, som, utöfver den förut nämnda på de ordinära lektionstimmarne, detta år likasom förut blifvit ynglingar på deras egen begäran meddelad af läraren i ämnet.

För att kunna med sammanhang redogöra för undervisningens fördelning mellan lärarne under året, är nödigt att förutskicka några upplysningar om de efterhand timade förändringarne inom den tjänstgörande lärarepersonalen. Vid höstterminens början anmäldes såsom tjänstledige under terminen: Lektorn i Filosofi och Svenska språket, Doct. *J. P. I. Tellbom*, frånvarande såsom Riksdagsfullmäktig, samt Adjunkterna Magr *W. A. Wall* och Magr *A. Hedenlund* för sjukdom; hvarjemte Lektorn i främmande lefvande språk *V. Enblom*, äfvenledes för sjukdom, då erhöill tjänstledighet tills vidare, men fick den efter några veckor förlängd till terminens slut. I anledning häraf förordnades vid höstterminens början: Adjunkten Mag. *P. A. Peterson* — likasom under vårterminen näst förut — att uppehålla Doct. Tellboms tjänst, Magr *G. E. Ahlm* att uppehålla Adj. Walls tjänst, Mag. *C. C. Berg* och Studeranden vid Upsala Universitet *F. J. Westling* att såsom vikarier tjänstgöra i anledning af Adj. Hedenlunds tjänstledighet och Adj. Petersons erhållna förordnande, samt Studeranden vid Upsala Universitet *E. Westerlund* att tills vidare tjänstgöra såsom extra lärare under Lekt. Enbloms sjukdom, hvilket sistnämnda förordnande sedermera, då Lekt. Enbloms tjänstledighet måste förlängas, blef gällande för hela terminen, och blef genom denne extra-lärares biträde i vissa lägre klasser möjlighet beredd Adjunkterna *S. H. Rathsmann* och *P. A. Peterson* att, jemte hvad dem i öfrigt ålåg, uppehålla Lekt. Enbloms tjänst.

*) Olägenheterna af detta gymnastikafdelningarnes beroende af — för att icke säga identitet med — sångafdelningarne äro i ögonen fallande. De kunna icke afhjelpas utan betydlig tillökning af utrymmet för de gymnastiska öfningarne utöfver den, som skedde för ungefär 4 år sedan, ehuru utrymmet redan då nära fördubblades mot hvad det förut hade varit. Också har Collegium för någon tid sedan gjort framställning derom hos Stiftets Consistorium, som sedermera äfven fått emottaga utlåtande i ämnet af Hr Professoren och Riddaren **Branting**.

Den vid läsårets början ännu ledigvarande 9:e Adjunktstjensten uppehölls, på förordnande, af Magr *G. A. Westholm* till den 1:a sistl. December, då han såsom ordinarie sjelf tillträdde tjensten.

Med denna hösttermin slutade — till allmän afsaknad — Magr *Ahlin* sin, under 11 läseterminer fortsatta, trogna tjenstgöring vid detta läroverk, sedan han den 10:e förutgångna October erhållit fullmakt såsom Adjunkt vid högre elementarläroverket i Fahlun. Ehuru berättigad att genast tillträda tjensten, qvarstodnade han dock här, med H. H. Ephori tillåtelse, till terminens slut. — Äfven en annan ibland ofvannämnde Vikarier, Hr *Westling*, upphörde med samma termin att här tjenstgöra, sedan han den 24 November blifvit utnämnd till ordinarie lärare vid Köpings stadspedagogi. Han hade vid terminens slut härstädes tjenstgjort 3:ne läseterminer.

Äfven under vårterminen hafva Lektor *Enblom* och Adjunkterna Mag. *Wall* och Mag. *Hedenlund*, i anscende till fortfarande sjuklighet, varit tjenstlediga; och dessutom från den 16:e sistl. Februari, äfvenledes för sjukdom, Lektorn i Grekiska språket, Prosten *J. F. Norman*. — Deras tjenester hafva, enligt H. H. Ephori förordnande, uppehållits som följer: Lektor *Enbloms* af Kaptenen och Riddaren *Sam. Lidman*, de bägge Adjunktstjänsterna af Magr *C. C. Berg* och Studer. *E. Westerlund*, samt Lekt. *Normans* af Adjunkten Mag. *C. Ad. Hvasser*, i hvars ställe åter Studeranden vid Upsala Universitet *C. F. Em. Björling* varit förordnad att här tjenstgöra.

Den fördelning af undervisningsgöromålen, som vid höstterminens början uppgjordes, under förutsättning att Lektor *Enblom* skulle inom kort komma att sjelf tjenstgöra, måste snart förändras; och upptages fördenskull här nedan allenast fördelningen, sådan den efter denna förändring blef gällande under terminen, nemligen:

Rektor, Lektorn *E. G. Björling*: Matematik för klass. VIII och VII, med något biträde af Adjunkten *Wulff* (se nedanf.), samt klassiska linien af 6:e klassen.

Lektorn, Magr *J. F. Norman*: Grekiska för klass. VIII och VII, med biträde af Adj. *Hvasser* (se nedanf.), samt klass. VI och V.2.

Lektorn, Magr *L. Westerlund*: Christendom för kl. VIII—V; Hebreiska.

Lektorn, Magr *J. S. Löfberg*: Historia och Geografi för klass. VIII—VI och klassiska linien af V.2.

Lektorn, Magr *A. L. Mossberg*: Latin för klass. VIII och VII, med biträde af vik. Adj. *Westling* (se nedanf.), samt kl. VI; Latinskrifning med de bägge förstnämnda.

Lektorn, Magr *C. H. Johanson*: Naturvetenskap för klass. VIII—V.

Adjunkten, Conrektor *D. Olafson*: Latin för klass. V och IV; Latinskrifning med bägge afdelningarne af kl. V.

Adjunkten, Magr *H. E. Lyrberg*: Christendom för klass. I—IV; Morgonbönerna med dithörande bibelförklaring.

Adjunkten *S. H. Rathsmann*: Tyska och Franska för klass. VIII—VI [med något biträde af Adj. *Peterson* (se nedanf.) i Franska för 7:e klassen], skrifningen i samma språk med nämnda klasser inberäknad.

Adjunkten, Magr *F. J. L. Wulff*: Matematik för kl. IV och V, real-linien af kl. VI samt (biträde 2:ne timmar i veckan) för kl. VII.

Adjunkten, Magr *C. Ad. Hwasser*: Grekiska för kl. IV och V.1 samt (biträde) för kl. VII; Tyska för kl. IV och V med skrifning för den sist-nämnda klassen (real-linien).

Adjunkten, Magr *P. A. Peterson*: Filosofi och Svensk skrifning för kl. VIII och VII, Svenska med skrifning för kl. VI (utom real-liniens särskilda hemscripta), Engelska för klass. VIII—V, samt 1½ tim. biträde vid 7:e klassens undervisning i Franska.

Vik. Adjunkten, Magr *G. E. Ahlm*: 2:dra klassens undervisning utom i Christendom och Teckning med Kalligrafi; Svenska och Tyska för III.1.

Vik. Adjunkten, Magr *G. A. Westholm*: Historia och Geografi för klass. III—V.1 och real-linien af V.2; Naturvetenskap för kl. III och IV.

Vik. Adjunkten, Magr *C. C. Berg*: 1:a klassens undervisning utom i Christendom; Svenska (med rätt- och välskrifning) för kl. IV.

Vik. Adjunkten *F. J. Westling*: Latin och Matematik för kl. III; biträde vid 7:e klassens undervisning i Latin; Latinskrifning med 6:e klassen och real-liniens särskilda Svensk-skrifning i samma klass.

Vik. Adjunkten *E. Westerbund*: Franska och Svenska för III.2 jemte real-liniens i hela III särskilda Svensk-skrifning); Franska för IV och V; Svenska (med skrifning) för V; Engelska för III och IV, samt ung. 1½ tim. biträde vid 4:de klassens undervisning i Matematik.

Ordinarie Ritläraren *T. C. Körner*, utom Teckning, *Kalligrafi* för klass. II och III.

Undervisningen i Musik och Sång bestriddes af ordinarie läraren, Musik-Direktören *J. G. Nordvall*. Öfningarne i Gymnastik och fäktning leddes af ordin. läraren *K. T. Warenberg*.

Antalet af de lärotimmar, som enligt denna fördelning tillkommo de särskilda lärarne, blef för Adjunkt 28 à 29 pr vecka i allmänhet, och något mindre för dem, som en större andel i corrigeringen af hemscripta tillföll; för Lektorn i Naturvetenskap 19; för öfrige Lektorer — som äro Domkapitels-ledamöter — i allmänhet 17, men för Lektorn i Latin (som ensam ansvarade för Latinskrifningen med de öfversta) 15 timmar och för Rektor 14, häruti likväl icke inräknad den, numera ock temligen obetydliga, tiden för tentamina och flyttningsexamina inom afdelningen ofvanom 6:te klassen. — Ritläraren var upptagen 11 timmar på lärorummet, Musikläraren 10 och Gymnastikläraren 10 till 11 timmar i veckan.

Vid vårterminens början förändrades i någon mån fördelningen af undervisningsgöromålen, till följd af då inträffade förändring i lärarepersonalen, och kort derefter ännu en gång, då — såsom ofvan är nämnt — Lektor *Norman* erhöll tjänstledighet. Det torde vara nog att här angifva afvikelsena från höstterminsfördelningen, sådana de varit från sistnämnda tidpunkt till läsårets slut:

Lektorn, Doctor *J. P. I. Tellbom*: Filosofi; Svenska med skrifning för klass. VIII—VI, med undantag af real-liniens särskilda hemscripta i 6:te klassen.

Vikar. Lektorn, Kapten *Sam. Lidman*: Franska för kl. VIII—VI (med något biträde i 7:e klassen af Adj. *Rathsman*, se nedanf.) jemte Franska skrifningen med VIII och VII; Engelska för kl. VIII—V och III.

Adjunkten *S. H. Rathsman*: Tyska (som ofvan); Franska för kl. IV, V och (biträde i) VII; Franska och Svenska för den ena afdelningen af kl. III samt Svenska för högre afdeln. af kl. V, och real-liniens i 6:e klassen särskilda Svensk-skrifning.

Adjunkten, Magr *Hvasser*: Grekiska för kl. VIII—VI och högre afdelningen af kl. V.

Adjunkten, Magr *Peterson*: Magr *Ahlms* förra tjensteäligganden, med undantag af Matematiken i 2:a klassen; biträde vid 7:e klassens undervisning i Latin (förut lemnadt af vik. Adj. *Westling*).

Vik. Adjunkten Magr *Berg* som ofvan (utom 4:e klassens Kalligrafi, som nu öfvertogs af Magr *Westholm*), med tillägg af Svenska för lägre afdeln. af 5:e klassen.

Vik. Adjunkten *E. Westerlund*: Matematik för 2:a klassen; Matematik, Latin och real-liniens särskilda Svensk-skrifning i 3:e klassen; Engelska för klassen IV.

Vik. Adjunkten *C. F. Em. Björting*: Grekiska för kl. IV och V.1; Tyska för kl. IV och V, med skrifning för den sistnämnda klassens realister; 6:e klassens Latinskrifning.

Skulle tilläfväntas någon finna underligt, att en och annan lärares insjuknande eller afgang kunnat behöfva vålla sådana förändringar i undervisningens fördelning som här blifvit antydda, och måhända tycka, att man — nu som förr — allenast hade behöft att till den afgangnes plats admittera någon ibland de förmodligen flere derom ansökande; så må han veta, att det numera förhåller sig *helt annorlunda än förr* med möjligheten att finna skickliga vikarier vid läraretjenster. De flesta, som äro lediga och skickliga, äro nu för tiden stadda i ansökning till ledigvarande ordinarie läraretjenster, en eller flere bland — som vi veta — den stora mängden af sådana, eller ock bereda de sig till sådan ansökning med dertill hörande prof, och äro fördenskull hindrade eller ovillige att vikariera. Derföre, sedan man merändels förgäfves bemödat sig — genom annonseringar i de allmänna bladen och på enskild väg — att finna någon person, villig och passande att såsom vikarie öfvertaga en ledigblifven lärares undervisningsgöromål, och fått finna sig mycket belåten,

om man åtminstone lyckats tillvinna läroverket en man — eller yngling —, som varit villig och skicklig att i *andra* läroämnen undervisa, har man naturligtvis icke haft annan utväg att hjälpa sig ur förlägenheten än den ofvan omförmälda omrangeringen af undervisningens fördelning mellan lärarne, flere eller färre alltefter behovet. — Och hvad beträffar det förhållandet, att ännu vid hvarje läsårs början ny fördelning måste uppgöras, äfven om lärarepersonalen skulle vara densamma som under året näst förut — hvilket likväl knappast är tänkbart, då fråga är om ett högre elementarläroverk —, så bör enhvar utan vidare förklaring kunna inse, att denna olägenhet är och förblifver oundviklig, åtminstone så länge den öfvergångsperiod varar, i hvilken läroverken nu sedan några år sig befinna.

Såsom klassföreståndare hafva följande lärare under året fungerat: för 6:te klassen Lektor *Mossberg*; för 5:te klassens högre afdelning Lektor *Johanson*; lägre afdeln. Adjunkten *Wulff*; för 4:e klassen Adjunkten *Hvasser*; för den ena afdelningen af 3:e klassen Adjunkten *Rathsmän*, för den andra Adjunkten *Westholm*; för de bägge nedersta klasserna deras klasslärare, således vik. Adjunkten *Ahlm* under höstterminen och Adjunkten *Peterson* under vårterminen i 2:a klassen, samt vik. Adjunkten *Berg* i 1:a klassen. För 7:e och 8:e klasserna hafva detta år, likasom förut, några särskilda klassföreståndare till Rektors biträde icke ansetts behöfliga; men den närmare tillsynen öfver så väl dessa som öfriga klassers lärjungar har, som vanligt, varit fördelad mellan samtliga Lektorer och Adjunkter, till lättnad för Rektor och Klassföreståndarne.

Vidkommande dernäst

Lärjungarne,

så torde, enär numera de speciela detaljuppgifterna få särskildt insändas till Kongl. Ecclesiastik-Departementet efter läsårets slut, följande anteckningar vid detta tillfälle göra tillfyllest.

Lärjungarnes antal vid förra vårterminens afslutande var 224. Bland de 41 lärjungar, som sedan dess intill denna dag härifrån afgått, hafva följande 11 efter aflagd examen blifvit till Universitetet i Upsala dimitterade, neml.:

den 29 sist. Augusti:

Gust. Otto Skagerlund . . . . . tillhör. kl. VII real-lin., född 1842 Juli 24,

Carl Sigfrid Holm . . . . . — " " " " 1841 " 2;

den 28 November:

Albert Fredr. Törnblom . . . . . — " VIII " " " Jan. 20,

Erik Ax. Mauritz Billström . . — " " klass. lin., " " " 1,

August Wilhelm Hoffstedt . . . — " VII real-lin., " " Mars 8,

Carl Elis Wilh. Wettergren . . . — " " " " 1840 Aug. 13,

Henrik Wilh. Husberg . . . . . — " " " " " Maj 27,

Goth. Eug. Marcks v. Württemberg — " " " " " " 22,

Conrad Maxim. Sjöholm . . . . . — " " " " 1839 Nov. 18;

den 8:de i denna månad:

Carl Ephr. Helge Kökeritz . . . tillhör. kl. VIII klass. lin., född 1842 Aug. 13,
Carl Gustaf Låtström . . . . . — " VII " " 1839 Jan. 26.

Utan examen har under nämnde tid ingen lärjunge afgått härifrån för att söka inträde vid Akademien. — Genom dödsfall har läroverket under samma tid förlorat 2:ne af sina lärjungar, nemligen under förra sommarferierna d. 22 Juni gossen *Otto Wilhelm Elmström* i 2:a klassen, omkr. 10 $\frac{1}{2}$ år gammal, i följd af oförsigtig lek med krut, och under Julferierna d. 2:a sistl. Januari en särdeles hoppgifvande yngling i 6:e klassen *Olof Tycho Tiburt. Bellander* från Köping, efter ett par veckors sjukdom; bägge afledo i sina föräldrahem. — Bland de öfrige afgangne hafva 4 anmälts att öfvergå till annat elementarläroverk, 6 till enskild undervisning (deribland en för beredelse till inträde vid Krigsakademien), en att söka inträde vid Veterinär-inrättning, 5 till handel eller bruksrörelse, 2 på apothek, 3 till handverk, en till sjömans-yrket; en har för långvarig ögonsvaghhet måst afbryta sine studier, och 5 hafva afgått utan uppgifvet ändamål.

Deremot inskrefvos under höstterminen 61 lärjungar — det största antal, som här någonsin inskrifvits under en termin — nemligen 24 i 1:a klassen, 13 i den 2:dra, 15 i den 3:dje, 9 i den 4:e; och under vårterminen 5 lärjungar, neml. en i lägre 5:e och de öfriga i 1:a klassen: en oberäknad, som under höstterminen anmälde afgå, men vid vårterminens början återkom och fördenskull icke blifvit upptagen bland afgangne här ofvan.

Lärjunge-antalet har således sedan förra vårterminens slut ökats med 25, och är följaktligen denna dag 249. Af dem tillhöra 29 den 1:a klassen, 45 den 2:a, 30 den ena och 28 den andra afdeln. af 3:e klassen, 42 den 4:e, 23 den lägre och 22 den högre afdeln. af 5:e, 15 den 6:e samt, efter de till universitetet afgangne, 14 i den 7:e och allenast en i den 8:e klassen. — I 3:e klassen är antalet lärjungar på real-linien 14, i 4:e kl. 5 och lika många i lägre afdeln. af 5:e klassen. I afdelningarne derofvan tillhöra numera endast 6 den egentliga real-linien, och 11 läsa Latin med befrielse från Grekiskan. Allenast 8 af de nu kvarvarande lärjungarne läsa Hebreiska. Under detta år har ingen öfvergått från klassiska till reala linien eller tvärtom. Hela antalet af lärjungar, som under höstterminen tillhörde läroverket, var — enligt examenskatalogen vid densammas slut — 273; under vårterminen har det utgjort 256.

Angående *Skol-lokalen* må först nämnas, att äfven under detta år, liksom under de tvenne föregående, 3:ne af läroverkets rum, nemligen stora lärosalen och de bägge rummen näst derintill, varit upplättna till begagnande för de allmänna gudstjänsterna och andra Domkyrkans behof, i anseende till densammas ännu fortgående restauration. De olägenheter, som deraf förorsakats läroverket, hoppas vi nu att icke mera få vidkännas, emedan — enligt den

uppgjorda planen för arbetet — domkyrkan skall komma att före nästa läseår kunna börja att åter begagnas för sitt ändamål. Den stora lärosalen har emellertid fortfarande varit begagnad äfven för läroverket vid dess böne- och bibelläsningstunder samt vid sång- och musik-undervisningen; likasom ock de bägge nyssnämnda mindre rummen under söcknedagarne för det mesta kunnat begagnas för läroverkets behof. — I anseende till den ofvan omförmälta tudelningen af 3:e och 5:e klasserna, hafva städse 10 rum varit i bruk vid de åtta klassernas undervisning, och dessutom 3 andra rum begagnats för den reala linien de timmar, då den varit skild från klassiska linien. Ännu flere skulle naturligtvis hafva erfordrats vid sistnämnda tillfällen, om icke — såsom förr blifvit antydt — esomoftast tvenne klassers eller åtminstone klassafdelningars realister kunnat undervisas tillsammans, en anordning — för öfrigt — som helt otvunget föranledts af dessa lärjungars fåtalighet inom åtskilliga klasser.

Några åtgärder till att i väsentligare mån förbättra undervisningslokalerne härstädes hafva icke under detta år funnits behöfliga, med undantag likväl af den ofvan omförmälta angående gymnastiklokalens utvidgande. Om och huru skyndsamt den åtgärden kan komma att vidtagas, beror numera af Consistorium och dess benägenhet att lemna bifall till läroverks-Collegii derom ingifna motiverade framställning. — Att vissa mindre reparationer äfven under detta år varit behöfliga och blifvit gjorda, det säger sig sjelft; och för öfrigt torde här böra nämnas, dels att under förliden sommar en betydligare renovation af målningen å vissa af lärohusets yttredelar verkställdes, och ett nytt ändamålsenligt staket framför den s. k. gymnasii-trädgården uppsattes, bekostadt af läroverksskassans medel, dels ock att af samma medel en summa af circa 400 rdr blifvit använd till bestridande af utgifter under år 1860 för nämnde trädgårds vidmakthållande, äfvensom för framtiden tills vidare 50 Rdr pr år blifvit för samma ändamål anslagna att af kassan utgå jemte 75 Rdr pr år, likaledes tills vidare, i arrende för trädgården med dithörande plauteringsland till dessa lägenheters nuvarande innehafvare.

Undervisnings-materieln har vunnit tillväxt genom inköp af dels åtskilliga effekter för gymnastiken och fäktöfningarne, hvaribland må nämnas: 4 st. bajonettfäktnings-rustningar, 4 st. sabelkaskar, 4 par sabelhandskar, 4 st. florettmasker samt 9 st. mindre och 2:ne större fältsablar, för en sammanlagd summa af 388 Rdr, dels några artiklar för undervisningen i Teckning, och deribland *Nermans* och *Edelsvärds* Tidskrift för Byggnadskonst och Ingeniörvetenskap, årg. 1860 och fortsättn, vidare en samling stereometriska figurer af träd, en astronomisk refraktor (för lågt pris) och några böcker, såsom *Fries's* Sveriges ätliga och giftiga svampar tecknade efter naturen (det utkomna häftet), *Thier's* Franska revolutionens historia, några exemplar af vissa kostsammare läroböcker, att begagnas af medellösa lärjungar, m. m. samt en och annan artikel för läroverkets naturaliesamlingar; i sammanhang hvarmed äfven må nämnas, att en

hop foglar äfven under detta år blifvit uppstoppade för läroverkets räkning genom Hr Conservator *Meve's* försorg.

Bland gåfvor till läroverket, dess samlingar och biblioteket får jag med tacksamhet nämna:

Från Kongl. Ecclesiastik-Departementet: Statistisk karta (öfver medlersta och södra Sverige), tillhörande Jernvägsundersöknings-Committéens betänkande år 1859, och åtföljd af en mindre karta (öfver samma region); Tvenne utlåntanden af Filosofiska Fakulteten i Upsala rörande studentexamen; — från *Svenska Akademien*: Dess Handlingar 32:a delen, Sthlm 1860, och minnespenningen (för sistl. år) öfver *C. B. Wadström*; — Riksdagsprotokollerna för 1859—60 med bihang, och särskildt Presteståndets protok. vid samma Riksdag B. 1—4 jemte supplement; — från Professoren och Ridd *C. J. Tornberg* i Lund: en samling af hans utgifna Skrifter, 10 volymer; — åtskilliga böcker och skrifter ifrån framl. Prosten *C. F. Häggmans* Sterbhus, deribland Hengstenbergs *Evang. Kirchen-Zeitung*, 42 häften, och *Gottfr. Arnold's Kirchen- und Ketzer-Historie* Th. 1—4 in fol.; — af Boktryckaren Hr *A. F. Bergh*: 1860 års *Westerås-tryck*; — af Hr *Jens Th. Hansén* i *Westerås*: *Ludv. Holbergs* samtelige *Comœdier*; — af Magr *Adolf Troilius*: framl. Doktor *Halls* efterlemnade rikhaltiga entomologiska samlingar med tillhörande fyra skåp; — af Possessionaten Hr *E. R. Larsson* på *Bengtsbo* i *Haraker*: ett flintlåsgewär; — af Byggmästaren Hr *C. G. Odelberg* på *Åkesta* i *Skultuna socken*: 2:ne flintlåsgewär.

Den i förra årsberättelsen redan omnämnda dyrbara gåfvan af böcker, dels från Hr *C. W. Pålman* i *New-York*, dels ock — på hans föranstaltande — från åtskilliga vetenskapliga samfund och enskilde personer i *N. Amerika*, anlände hit den 5 sistl. Juli och har efter af Bibliothekarien upprättad förteckning blifvit på sin behöriga plats uppställd. Af denna samling, utgörande mer än 400 volymer, må här särskildt nämnas: *Smithsonian contributions to knowledge*, Vol. I—X in 4:to, *Washington* 1848—58; *Annual report of the board of regents of the Smithsonian Institution for the years 1855—58*, in 8:0, *Washington* 1854—59; *Reports of explorations and surveys to ascertain the most practicable and oeconomical route for a railroad from the Mississippi river to the pacific ocean*, Vol. II—X, *Washington* 1855—59, in 4:0; *Report of the Superintendent of the coast survey for years 1856—57*, 2 voll. in 4:0; *Annual report of the board of education of the city and country of New-York for the years 1854—58*, in 8:vo; *Report of commissioners appointed to secure the establishment etc. of common Schools in the city of New-York*, *Albany* 1858, in 8:vo; *Annals of the Lyceum of Natural-History of New-York*, Vol. II—VI och VII N:is 1—3, in 8:vo; *Report of the commissioner of patents for the year 1857 (Agriculture), 1858 (Agriculture, Arts and Manufactures in 3 volumes)*; *Proceedings of the American Philosophical Society*, N:is 1, 2, 5—11, 15—62, *Philadelphia* 1838—59; *Proceedings of the American Pharmaceutical association*, 1858, 59, 2 voll. in 8:0, *Philadelphia*; *Gayley J. F., a history of the Jefferson Medical College of Philadelphia, illustr. with portraits and engravings*, *Philad.* 1858 in 4:to; *The works of Flav. Jose-*

phus, Philadelphia 1854; *The life and labours of St Augustine*, New-York 1854; *Baird R. Religion in America*, New-York 1856; *Mathews J. M. The Bible and men of learning*, New-York 1859; *Wesley, J. Sermons on several occasions*, Vol. I, II, New-York; *Clarke, A. Memoirs of the Wesley family*, New-York; *Stevens, A. The History of the . . . . Methodism*, Vol. I, II, New-York; *Bangs N., A Hist. of the Methodist episcopal Church*, Vol I—IV, New-York; m. fl. arbeten i samma och likartade ämnen; *The Grinnell expedition in search of Sir J. Franklin*, New-York; *The History of Wisconsin*, by *W. R. Smith*; *Manual of public Libraries, Institutions and Societies in the united States*, Philad. 1859; *Harper's New-monthly Magazine* årg. 1859 fullständig samt spridda häften af de föregående; m fl.

Vår förhoppning, i anledning af den ädle fosterlandsvännens löfte, att denna samling skulle komma att framdeles förökas genom nya sändningar tid efter annan ifrån eller genom honom, blef beklagligtvis af kort varaktighet. Bref från Amerika till hans anförvandter härstädes bragte oss för någon tid sedan den sorgliga underrättelsen, att han den 14 sistl. Februari aflidit i New-York. Emedlertid hafva nya bidrag ingått ifrån tvenne vetenskapliga samfund i America, nemligen i December månad: *Smithsonian contributions to knowledge*, Vol. XI, tr. 1859, och för några dagar sedan: *The Transactions of the Academy of Science of St Louis*, Vol. 1 N:is 4—3, St Louis 1857—59. — Huruvida härefter någon fortsättning kan vara att vänta, sedan Han, som varit vår medlare i det aflägsna landet, är bortgången, veta vi icke; men säkert är, att i allt fall minnet af den bortgångnes ömhet för sin fädernestads dyrbaraste institution skall länge lefva. Frid öfver hans stoft! —

Bland *inkomna handlingar*, sedan förra årsberättelsen afgafs, må nämnas, utom årsprogrammer från elementarläroverken: *från Ephors-Embetet*: Afskrift af Chefens för Kongl. Eccles-Departementet skrifvelse af d. 26 April 1860 angående utdelning af årsprogrammer m. m; Afskrift af Kongl. Maj:ts Resol. af den 24 sistl. Sept. om indragning till Statsverket, efter innehafvarens afgang, af anslaget för den härvarande s. k. Gymnasii-Notarie-tjensten; och *från Consistorium*: 3:ne underd. betänkanden och förslag af den för granskning af 1856 års läroverksstadga i nåder förordnade Committé; Skrifvelse med anmodan till läroverks-Collegium att inkomma med underdånigt yttrande i anledning af Rikets sednast församl. Ständers hos Kongl. Maj:t i underd. gjorda framställning angående möjligheten af att genom undervisning i skolorna bibringa «en mera allmänt utbredd färdighet i vapenkonst och andra militäriska öfningar, till gagn i en framtid för fäderneslandets försvar» (Collegii underd. utlåtande afgafs den 22 sistl. Mars); Skrifvelse med anmodan till Rektor att inkomma med uppgift å Lärare, som på grund af Rikets Ständers i Kongl. Br. den 29 December 1860 omförmälta medgifvande äro berättigade att i högre lönegrad uppflyttas.

Slutligen får jag beträffande *Examina* nämna, dels att offentlig hösttermins-examen förrättades Måndagen den 17 sisl. Dec. kl. 9—12 f. m. inför H. H. Ephorus Herr Doctorn och Biskopen och i närvaro af Consistorii samtliga Ledamöter såsom Testes, dels att den vanliga års-examen med läroverkets samtliga fasta klasser enligt Ephori förordnande kommer att hållas Onsdagen den 5:e instund. Juni; och har H. H. Ephorus behagat meddela mig, att, jemte det han sjelf ämnar öfvervara och leda denna examen, han är sinnad att till den sammans beivande såsom Testes inbjuda så väl Consistorii Ledamöter som och Landshöfdingen och Commendören m. m. Herr Stats-Rådet *F. O. SILVERSTOLPE*, Öfversten och Chefen för Kongl. Westmanlands Regemente, Riddaren af Kongl. Svärds-Orden m. m. Herr *J. G. EKETRÄ*, Lauds-Sekreteraren och Riddaren af Kongl. Nordstjerne-Orden Herr Mag:r *A. W. AHLBORG* och Borgmästaren Herr *G. F. EKHOLM*. Och komier denna examen att hållas dels på förmiddagen, nemligen kl. 9—1 med klass. 5 och 6, kl. 9—12 med de öfriga, dels på efterm. kl. 4—6 med omedelbart derpå följande uppvisning i gymnastik och fäktning. Dagen derefter hålles slut-öfning i sång och avslutas läroåret å tid, som nedan-före skall sist tillkännagifvas.

Jag begagnar detta tillfälle att kortligen omförmäla äfven en annan högtidlighet, som under detta läroår blifvit firad af läroverket och hela samhället härstädes samtidigt med dess begängelse af fäderneslandets öfrige inbyggare. Den 29 sisl. September, 300:de årsdagen af **GUSTAF WASAS** död, högtidlighölls härstädes med tacksägelse och bön å kyrksalen, förrättad af H. H. Biskopen; och samma dag öppnades — på inbjudning af Biskop och Landshöfding m. fl. — subskription för uppresande af ett monument här i staden åt den store Konungen «helst på den plats, hvarest den af hans ande lifvade, så betydelsefulla 1527 års Riksdag fattade det beslut, som under namn af Westerås Recess väsentligast bidrog att från fäderneslandet afskudda både det andliga och det verldsliga förtrycket.»

Lägre Elementar-läroverket i SALA.

(Uppgift af Rektor, Mag. J. G. Westman.)

Till åttlydnad af Kongl. Läroverksstadgan, får jag angående Sala Elementar-läroverks verksamhet under det snart tilländalupna läsåret lemna följande uppgifter:

Undervisningen:

Höstterminen tog sin början den 31 Aug. och slutades den 18 December; Vårterminen börjades den 18 Jan. och kommer att avslutas den 8 Juni.

Läsetimmarne hafva, i likhet med föregående år, varit förlagda på förmiddagarne kl. 7—9 och 10—1 samt 2:ne eftermiddagar, Måndagar och Thors-

dagar, kl. 3—4. 1:sta och 2:dra klassernas lärjungar, med 30 lästimmar i veckan, hafva åtnjutit ledighet kl. 7—9 Thorsdagar; bön och bibelläsning hvarje morgon kl. 6 $\frac{1}{2}$ —7. Sångöfningarne hafva hållits på Tisdags- och Fredags-eftermiddagar, 1 timme hvardera dagen.

Läroverkets ungdom, som hittills är i saknad af ordinarie Gymnastiklärare, har dock under någon tid af läsåret erhållit undervisning i detta öfningsämne derigenom att Löjtnanten vid Kongl. Westmanl. Regemente *F. Aminoff* åtog sig att på förordnande, under någon del af Vårterminen, uppehålla denna lärarebefattning. Till följe deraf började Gymnastiköfningarne i April och fortgingo, kl. 3— $\frac{1}{2}$ 5 Onsdags- och Lördags-eftermiddagar, en månad; efter hvilken tid Löjtnant *Aminoff* hindrades af tjenstgöring vid Regementet att, för denna termin, längre dermed fortfara.

Undervisningsskyldigheten har emellan Lärarne varit fördelad på det sätt, att Rector har undervisat i Christendom 3 timmar, i Historia och Geografi 9 timmar, i Svenska 10 timmar samt i Matematik 2 timmar, tillsammans 24 timmar i hvarje vecka; Collega *Arpi* har undervisat i Latin 10 timmar, i Christendom 7 timmar, i Matematik 5 timmar, i Kalligrafi och Teckning 4 timmar, i Svenska 2 timmar, tillsammans 28 timmar i veckan; Collega *Wallsterson* har undervisat i Tyska 10 timmar, i Engelska 3 timmar, i Matematik 10 timmar, i Naturvetenskap 5 timmar, tillsammans 28 timmar i hvarje vecka. Tiden för morgonbönen har varit lika fördelad emellan alla lärarne.

Skriföfningarne hafva försiggått på lärorummet och rättats af läraren i ämnet.

Äfven detta år har undervisning meddelats 1:sta och 2:dra klassernas lärjungar gemensamt under en del timmar i veckan, för att derigenom erhålla tillräckligt lärarebiträde åt 3:dje klassen.

Som de flesta lärjungar, hvilka fortsätta sina studier utöfver omfånget för detta Läroverk, härifrån afgå till Westerås högre Elementarläroverk, så iakttagas här, hvad beträffar Läroböcker och Klasskurser, i det närmaste det, som blifvit bestämdt för motsvarande stadium af Westerås Läroverk; och torde man således få hänvisa till den uppgift, som i detta hänseende derifrån kommer att afgifvas.

Beträffande lärjungarnes arbete med hemlexor, kan antagas att 3:dje klassens lärjungar derpå behöfva använda 2 timmar dagligen, 1:sta och 2:dra klassernas 1 eller 1 $\frac{1}{2}$ timme om dagen.

Lärarne:

Mag. *P. E. Wallsterson* utnämndes till Collega den 14 Febr. och inträdde i tjenstgöring vid Läroverket först i egenskap af Vicarie den 8 Mars och sedan som Ordinarie den 1 April. Som vicarierande Collega tjenstgjorde under Höstterminen Studeranden *O. L. Lönnroth*, hvilken fortsatte vicariatet till den 8 Mars; och hade Stud. *Lönnroth* under den tiden samma undervisningsskyldighet, som nu tillkommer Mag. *Wallsterson*. Under Collega *Arpi*s sjukdom, en månad vid början af Vårterminen, uppehölls hans undervisningsskyldighet af Studeranden *Edv. Roberg*.

Rector har varit klassföreståndare i 3:dje klassen under begge terminerna, Collega *Arpi* i 1:sta klassen under samma tid, Stud. *Lönroth* i 2:dra klassen under Höstterminen och Mag. *Wallstersson* i samma klass under Vårterminen.

Lärjungarne:

Under sistl. sommarferier afgingo 17 lärjungar till Westerås högre Läroverk samt 4 till praktiska yrken. Vid Höstterminens början inskrefvos 12 — i 1:a klassen 9 och i 2:dra 3 — och var lärjungarnes antal den terminen 54. Under vinterferierna afgingo 2 till Näringarne, och vid Vårterminens början inskrefvos 2; derigenom blef antalet lika, till dess, under loppet af denna termin, 1 lärjunge i 1:sta klassen med döden afgick.

Skol-lokalen:

Genom Kongl. Maj:ts Nådiga resolution har frågan angående ny Läroverksbyggnad blifvit till Vederbörande öfverlemnad för uppgörande af ritning och kostnadsförslag.

Undervisnings-materieln:

Tillökningen härutinnan består i några exemplar af Thomées Schol-atlas samt 1 ex. af Thedenii Svensk Skol-botanik med helcolorerade plancher.

Examina:

Hösttermins-examen med Läroverkets 3:ne klasser hölls den 18 December kl. 10— $\frac{1}{2}$; såsom ledare och vittnen voro dervid närvarande Inspector Scholæ Prosten *Fant*, Herr Bergshauptman *Sevén*, Herr Borgmästaren *Bovin* och Herr Kyrkoherden *Lindborg*. Offentlig årsexamen är af H. H. Ephorus utsatt att hållas den 8 inst. Juni.

Sala den 16 Maj 1864.

Sist får jag, beträffande terminens avslutande härstädes, tillkännagifva, att, sedan årsexamen, såsom ofvan nämndt är, Onsdagen den 5:te instundande Juni blifvit förrättad, dagen derpå kl. 9 f. m. slutöfning i sång med läroverkets ungdom kommer att hållas å stora lärosalen, samt att omedelbart derefter flyttningen klasserna emellan, äfvensom de belöningar och understöd, som blifvit lärjungar tillerkända, skola offentligen kungöras och läroåret på öfligt sätt avslutas.

Att läroverkets Ephorus, Biskopen och Commendören af Kongl. Nordstjerne-Orden, En af de Aderton i Svenska Akademien, Högvördigste Herr Doct.

CHRISTIAN ERIC FAHLCRANTZ, såsom Han ämnar sjelf öfvervara och leda examen på Onsdagen, måtte tackas genom sin närvaro och sitt personliga deltagande gifva äfven dessa sistnämnda förrättningar sin tillbörliga vikt och betydelse, är hvad jag å läroverkets vägnar värdsammast härmed anhåller. Och får jag på samma gång till beivstande af samtliga dessa offentliga förrättningar vid läroverket värdsamligen inbjuda så väl ungdomens Föräldrar, Anhörige och Vårdare som ock alla öfrige Vetenskapernas och den offentliga undervisningens Gynnare och Vänner.

Westerås den 27:e Maj 1864.

E. G. Björling.

Klasskurser

för

Högre Elementar-Läroverket i Westerås

under öfvergångs-året *) 1860-61.

A. *Christendom.*

Klassen I. — Biblisk Hist. Gamla Testamentets, efter Hübner (Thomanderska uppl.). — Första och andra hufvudstyck. af Katechesen. — Valda Bibelspråk och Psalmer.

Kl. II. — Bibl. Hist. Nya Testamentets. — 3:dje och 4:de hufvudstyck. af Katechesen. — Valda Bibelspråk och Psalmer.

Kl. III. — Bibl. Hist. repetition. — Kateches, 5:te hufvudst. och repetition. — Valda Bibelspråk och Psalmer.

Kl. IV. — Katechisation. — Nya Testamentet, efter Kurtz (Bibl. Hist.)

Kl. V (två-årig). — Nya Testamentets läsning med förklaring. Katechisation, med ledning af Norbecks lärobok i Theologi. Anjou's Kyrkohistoria, med muntliga förklaringar och tillägg, till år 680.

Kl. VI (två-årig). — Nya Testamentets läsning (på grundspråket, af dem som läsa Grekiska) med förklaring. Öfersigt af de Bibliska böckernas innehåll och historia. — Repetition af Theologien. Anjou's Kyrkohist., med muntliga förklaringar och tillägg, till Reformationen.

Kl. VII. — Nya Testamentets läsning (såsom i Kl. VI). — Norbecks och Anjou's läroböcker fullständigt.

Kl. VIII. — Nya Testamentets läsning (såsom i Kl. VI). — Repetition.

Ann. Bibel-läsning och förklaring dagligen efter morgonbönen.

B. *Historia och Geografi.*

Kl. I. — Sveriges, Norriges och Danmarks politiska Geografi efter Palmblads Lärobok.

Kl. II. — Historia: till Kalmare-Unionen efter Ekelunds mindre sammandrag, jemte lämplig läsebok. Geografi: Europas politiska till "Nederländska monarkien."

*) Detta ord torde vara tillräckligt att förklara vissa skenbara besynnerligheter i det följande.

Kl. III. — Fäderneslandets Historia afslutad jemte lämplig läsebok. Geogr.: Europas politiska till Frankrike.

Kl. IV. — Repetition af Fäderneslandets Historia. Geografi: Europas politiska afslutad samt Asiens och Afrikas.

Kl. V (två-årig). Klassiska linien. — Pütz' Lärobok, Gamla tidens Geografi och Historia. — Geografien afslutad och repeterad.

Reala linien. — Allmänna historien i kortare öfversigt. — Geografi: repetition. Utförligare beskrifning af de vigtigare kulturländerna.

Kl. VI (två-årig). Klassiska linien. — Pütz' medeltidens Geogr. och Hist. — Ekelunds större sammandrag af Fäderneslandets Hist. till Frihetstiden. — Geografi: repetition.

Reala linien. — Pütz' nyare tidens Hist. till Tredje Tidrymden. — Ekelunds större sammandrag, till Gust. II Adolf. — Geografi: utförligare beskrifning af de vigtigare kulturländerna.

Kl. VII. — Pütz' Nyare tidens Historia till Tredje Tidrymden. Fäderneslandets Historia till Gustaf IV Adolf. Repetition.

Kl. VIII. 1. — Historia och Geografi: De antagua Läroböckerna fullständigt.

Kl. VIII. 2. — Repetition.

C. *Mathematik.*

Kl. I. — Arithmetik: Hela tal samt Bråks förlängning och förkortning. Öfning i hufvudräkning. — Linearteckning (1 tim. pr. vecka) efter Ekman.

Kl. II. — Arithm. t. o. med Bråk (Vanliga och Decimal-) samt Sorträkning till Multiplikation. (Obs. kännedom af de nya Måtten). Öfning i hufvudräkning. — Linearteckn. (1/2 tim. pr. v.) efter Ekman.

Kl. III. — Arithm. t. o. med enkel Regula-de-tri. — Geometri: Euklid. Bok. 1, utom bevisen för theoremerna.

Lin. A (Real-linien) dessutom: Sammansatt Regula-de-tri och repetition, jemte särskilda praktiska öfningar i Arithmetik.

Kl. IV. — Arithm. t. o. med sammansatt Regula-de-tri. — Geom. Eukl. Bok. 1 (fullständigt).

Lin. A dessutom: särskilda praktiska öfningar i Arithm. (t. o. med Intresse- och Rabatt-räkning). — Algebra: Björlings (6:te uppl.) till kapitlet om Negativa kvantiteter. — Geom. Euklid. Bok. 2.

Kl. V (två-årig). Klassiska linien. — Arithm. Repetition (t. o. med Sammans. Reg.-de-tri). — Algebra t. o. med läran om 1:sta gradens eqvationer med en obekant. — Geom. Eukl. Böck. 1—4.

Reala linien. — Arithm. t. o. med Rabatträkning jemte problemerna 1—29 i Kap. VI af läroboken i Algebra. — Algebra t. o. med läran om 2:a gradens eqvat. med en obekant (utom problemerna). — Geom. Euklid. Böck. 1—4 samt Böck. 5 och 6 (Björlings uppl.), dock utom bevisen för theoremerna i Kap. 2 och 3 af Bok. 5.

Kl. VI (två-årig). Klassiska linien. — Algebra Kap. VII—IX §§ 1—4 jemte problemerna i Kap. VI och af dem i Kap. IX till de geometriska. — Arithm. t. o. med Rabatträkning. — Geom. Euklid. Böck. 5 och 6 (Björlings upplaga), dock utom bevisen för theoremerna i Kap. 2 och 3 af B. 5.

Reala linien. — Algebra: Eqvationer med flere obekanta, efter lärobokens sednare Del Kap. I §§ 1—4, jemte repet. af förra Delen Kap. IX §§ 1—4, samt läran om Rötter, Potenser och Logarithmer efter sedn. Delen Kap. II—IV, — allt med tillämpning på problem, neml. samtliga probl. i lärobo-

kens förra Del och i Kap. I—IV i sedn. Delen. — **Arithm.** repetition. — **Geom.** slutet af Bok. 6, Bok. 5 fullständigt och repet. af B. 1—6.

Kl. VII. — **Arithm.** repet. af förra årets 6:te klasskurs (d. ä. till och med Rabatträkning jemte probl. 1—29 i Alg. Kap. VI) och derjemte öfriga problemers i förra Delen af Algebra. — **Algebra:** Sednare Delen Kap. I §§ 1—4 (eqvat. med flere obekanta) och repet. af Kap. IX §§ 1—4 i förra Delen. — **Geom.** Euklid. Böckerna 5 och 6 (Björlings uppl.).

Lin. A dessutom: Problemena i Kap. I af Alg. sednare Delen.

Kl. VIII. 1. — **Arithm.** Repet. af förra årets 6:te klasskurs och derjemte problemen i Alg. Kap. IX af förra Delen; Probl. i Kap. I af sednare Delen. — **Algebra:** Sednare Delen, Kap. II—IV. — **Geom.** repet. af Böck. 1—6.

Lin. A dessutom: Kap. 5 af Alg. sednare Delen.

Kl. VIII. 2. — **Arithm.** till och med Kedjeräkning. — **Algebra,** förra och sednare delen. — **Plana trigonometrien,** efter Lindmans lärobok. — **Geom.** repet. af Böck. 1—6.

D. *Naturvetenskap.*

Kl. I. — **Fysisk Geogr.,** Palmblads lärobok, allmän kännedom om Verldsdelarne (sid. 18—27 i 10:e uppl.) samt det viktigaste af Europas fys. Geografi.

Kl. II. — **Fysisk Geogr.** det allmännaste af globläran (repetition) och de främmande verldsdelarnes fys. geografi. Repetition af 1:a klassens kurs.

Botanik: Arrhenius, botanikens första grunder, det med gröfre stil tryckta. Insamling af 50 växtarter.

Kl. III. **Fys. Geogr.** avslutad och repeterad.

Botanik: Arrhenius, botanikens första grunder, fullständigt, med begagnande af plancherne i Anderssons och Thedenii Skolbotanik. Insamling af 50 växtarter.

Lin. A dessutom: det viktigaste af 1:a och 2:a samt 6:e och 7:e kap. af Agardh's Naturkunnighetens första grunder.

Kl. IV. — **Botanik:** Arrhenii Elementarkurs i Botaniken, 4:e uppl., grofva stilen till «Frukten». Insamling af ytterligare 100 växtarter.

Lin. A dessutom: Inledningen till **Zoologien** samt läran om däggdjuren och foglarna, efter Sundevalls lärobok.

Kl. V (två-årig). — **Botanik:** Arrhenii Elementarkurs till Kryptogamerna med undantag af det mindre viktiga. — Insamling af 350 växtarter (de förut samlade inberäknadt). — **Zoologi,** Sundevalls, läran om de vertebrerade djuren.

Lin. A dessutom: **Fysik,** Wiemer's lärobok 1:a häftet.

Kl. VI (två-årig). — **Botanik:** Arrhenii Elementarkurs till Kryptogamernas terminologi. De viktiga af de inhemska växtfamiljerna till Nemeæ, efter Schagerströms lärobok. Kännedom af minst 400 växtarter. — **Zoologi,** Sundevalls, till Blötdjuren.

Lin. A och B (alla, som ej läsa Grekiska) dessutom: **Zoologi,** det öfriga af läran om de icke-vertebrerade djuren. — **Fysik,** Wiemer's Lärobok: Akustik, Optik, Värmelära och repet. af Mekaniken, jemte problemers.

Kl. VII. — **Botanik:** Växtrikets naturliga familjer, af Schagerström, till Nemeæ (de utländska familjerna undantagna, äfvensom de inhemska mindre familjerna). Kännedom af 500 växtarter. Repetition af Anderssons **Organografi.** — **Zoologi,** Sundevalls, till Stråldjuren.

Lin. A och B dessutom: Fysik, det viktigaste af Värmeläran, Akustiken, Optiken och Meteorologien. Kl. VIII. 1. — Botanik: Repetition. Växtrikets naturliga familjer (de inhemska fullständigt). [Kännedom af 600 växtarter. — Zoologi, hela läroboken.

Lin. A och B dessutom: Fysik, det viktigaste af Magnetismen och Elektriciteten. — Chemi: Berlins lärobok (det viktigaste) till Metallerna, jemte förevisning af kemiska experimenter.

Kl. VIII. 2. — Botanik och Zoologi: Repetition. Schagerströms lärobok fullständigt. Växt-Anatomi, -Fysik, -Geografi och -Historia, så vidt tiden medgifver.

Lin. A och B dessutom: Fysik: Wiemer's lärobok fullständigt. — Chemi: Berlins lärobok, så mycket som medhinner, jemte förevisning af kemiska experimenter.

E. *Filosofi.*

Kl. VIII. 1. — Den formella Logiken, efter Afzelii lärobok. — Psychologiska prænotioner: Allmänna Psychologien efter Afzelii lärobok.

Kl. VIII. 2. — Psychologiens speciela del efter Tranas lärobok. — Repetition af Logiken.

F. *Svenska språket.*

Kl. I. — Uppläsning af valda stycken ur historisk läsebok, med redogörelse för innehållet af det lästa. Förberedande kurs i allmän Gram. med tillämpning på modersmålet af J. I. Brodén: Redogörelse för Ordklasserna jemte Satsdelarne efter Kap. 1 och 2. De böjliga ordens paradigmer (alla oregelbundenheter undantagna) efter 3:e Kap. — Muntliga rättstafningsöfningar.

Kl. II. — Uppläsning af valda stycken (som i 1:sta klassen). — Brodén's lärobok: 1:sta och 2:dra Kap. fullständigare; formläran, efter 3:e Kap. utom oregelbundenheterna; i 4:e Kap. det nödvändigaste af Afdeln. 1 och 2. — Satsöfningar och fortsatta rättstafningsöfningar muntligen och skriftligen.

Kl. III. — Läseöfningar. Repetition af det lästa i Brodén's lärobok, med fortsatta satsöfningar. — Skriföfningar för inlärande af rättstafning och interpunktion.

Kl. IV. — Läse- och Skriföfningar på lärorummet. Repetition af läroboken.

Kl. V. — Läsning af valda stycken ur Svensk, Norsk och Dansk litteratur. Skriföfningar på lärorummet. Repetition af läroboken.

Kl. VI. 1. — Läsning af valda stycken ur Svensk, Norsk och Dansk litteratur. — Talöfningar. — Hvarannan vecka en uppsats efter lärarens anvisning i afscende på behandlingen, eller en utförligare öfversättning från främmande språk. (Real-linien ett sådant scriptum hvarje vecka).

Kl. VII, VIII. — En utförligare uppsats hvarannan vecka. — Talöfningar.

G. *Fysika.*

Kl. II. — Svedboms Elementarkurs 32 «Fabeln» och några «Kurze Erzählungen». Det viktigaste af Formläran efter Hjorts lärobok (utgifven i Westerås).

Kl. III. 1. *) — Svedboms Elementarkurs fullständigt samt styck. 1—15 af samma författares större läsebok. Formläran något utförligare.

Kl. IV. — Real-linien. — Svedboms Elementarkurs. Det viktigaste af Formläran.

Kl. V. 1. — Svedboms läsebok, styck. 51—100. Hela Formläran och det viktigaste af Syntaxen. Lokutionsöfningar.

Kl. V. 2. — Svedboms läsebok, styck. 131—141 i förra Delen samt af sednare Delen st. 1—30. — Syntaxen fullständigare. Skriföfningar på lärorummet.

Obs. Real-liniens lärjungar i kl. V sysselsättas med lokutions- och skrif-öfningar under deras särskilda timmar. Ett hemthema hvarje vecka.

Kl. VI. 1. — Schiller's Wilhelm Tell samt de 4 första sångerna af Goethe's Hermann und Dorothea. Hela Grammatiken.

Real-linien dessutom: Schiller's Turandot samt skriföfningar (ett hemthema hvarje vecka).

Kl. VIII. — Lärjungarne i denna klass (för dem af klassiska linien äro inga timmar å Schemat upptagna för Tyska) skola hvarje termin redogöra för något arbete af klassisk författare jemte repetition af Grammatiken.

Real-linien dessutom: tal- och skriföfningar på lärorummet; ett hemthema hvarannan vecka. —

H. *Franska.*

Kl. III. 2. — Oldes Grammatik: de ej kommaterade reglorna af de 7 första Kapiteln. — Oldes läsebok: 1:sta afdelningen.

Real-linien dessutom: lokutions- och skriföfningar på lärorummet.

Kl. IV. — Oldes Grammatik: Repetition af 3:e klassens kurs, samt de kommaterade reglorna af 5:te Kapitlet. — Oldes läsebok: styckena 1—49 af 2:dra afdelningen.

Kl. V. 1. — Oldes Grammatik: samma kurs som Kl. IV. — Oldes läsebok, styck. 50—114 af 2:a afdelningen.

Kl. V. 2. — Oldes Grammatik: de 7 första Kapiteln (utom de med finaste stil tryckta styckena). Oldes läsebok 3:e afdelningen. Efvings läsebok sid. 1—60.

Kl. VI. 1. — Oldes Grammatik: Föregående klasskurs jemte reglorna 301—305, 322, 323, 346 och 347. Efvings läsebok: Förra afdelningen (206 sid.). Öfversättning till Franska af öfningsstyckena i Oldes läsebok. — Reala linien dessutom: Berndtson's Variétés Littéraires.

Kl. VII. — Oldes Syntax: Kap. 8—10, de med större stil tryckta reglorna, med undantag af några mindre viktiga. Dubbs Handbok i Franska Språket och Litteraturen: 1:sta afdelningen af prosan och poesien (enligt registret pag. 641) samt Corneille's Cinna. — Skrif- och lokutionsöfningar. — Reala linien dessutom: Fortsättning af Berndtson's Variétés Littéraires.

Kl. VIII. 1. — Oldes Grammatik, med undantag af det med fin stil tryckta af Syntaxen. Dubbs Handbok, 2:dra afdelningen af prosan och poesien, samt Racines Athalie. Skrif- och lokutions-öfningar. Reala linien dessutom: Fortsättning af Berndtson's Variétés Littéraires.

---

*) D. ä. de från 2:dra klassen vid början af höstterminen uppflyttade. — Lärjungarne i III. 2, eller de som före denna hösttermin redan tillbragt ett år i 3:e klassen, fortfara att läsa Franska under de åt Tyskan, enligt 1859 års läroverksstadga, anslagna timmar (se kursen för Franska).

Kl. VIII. 2. — **Oldes Grammatik**, repetition. **Dubbs Handbok** fullständigt. Läsning af Franska författare. Skrif- och lokutionsöfningar.

Anm. Franska talöfningar anställas med dem af lärjungarne, som dertill pröfvas mogna. — Samtliga lärjungarne i 8:de och 7:de klasserna åligger att författa ett hem-thema hvarannan vecka.

I. *Engelska.* (Real-linien).

Kl. III. — **Enbloms lärobok**: Uttalsläran; det för explikationen nödiga af Grammatiken, muntligen meddeladt, samt läseboken 30 sidd.

Kl. IV. — Det viktigaste af Grammatiken samt Läseboken t. o. med sid. 65.

Kl. V. 1. — Grammatiken utom anmärkningarne, samt Läseboken forts. till sid. 81.

Kl. V. 2. — Grammatiken utom anmärkningarne samt Läseboken t. o. med sid. 145.

Kl. VI. 1. — Läroboken fullständigt; lokutionsöfningar.

Kl. VII. — Repetition af Grammatiken; lokutionsöfningar. **Goldsmith's Vicar of Wakefield**.

Kl. VIII. — Läsning af Engelska författare. Repetition af Grammatiken; skriföfn. på lärorummet.

Anm. Kurserna för klasserna VII och VIII Linien B äro desamma som Linien A (Real-liniens) ofvanstående kurser för klasserna VI och VII.

K. *Latin.*

Kl. III. Läsöfningar, efter **Rabe**, i förening med extemporerade satsöfningar och vokabel-läsning; det viktigaste af formläran, efter samma författare, särdeles till beredande af så väl nödig kännedom af de allmänna genusreglorna som ock färdighet i de regelbundna paradigmerna.

Kl. IV. — **Cornelius Nep.**, **Aristides**, **Pausanias**, **Cimon**, **Lysander**, **Alcibiades**, **Thrasylbulus**, **Conon** och **Iphicrates**, eller motsvarande af andra «fältherrar». Formläran fullständigare samt, af Syntaxen, Casusläran efter **Rabe**. Satsöfningar såsom i föregående klass.

Kl. V. 1. — Fortsättning i **Cornelius Nepos**. Valda stycken ur **Ovidii Metamorphoses**. — Syntax: det hufvudsakliga af tempus- och modus-läran med extemporerade öfningar. Det viktigaste af Prosodikens.

Kl. V. 2. — **Julius Cæsar de bello Gallico**, 2 böcker. Fortsättning af urval ur **Ovidii Metamorph.** Fullständigare Grammatik samt det viktigaste af Prosodikens.

Kl. VI. 1. — **Cicero, Orationes pro Licinio Archia poëta** och **pro Sexto Rosc. Amerino**. **Livius**, hälften af 1:a boken. **Virgilius**, 1:a boken af **Æneiden**. — Grammatik i förening med extemporalier.

Kl. VII. — **Livius**, 2:a samt $\frac{2}{3}$ af 3:e boken. **Virgilius**, Böck. 4 - 6 af **Æneid.** **Cicero de Amicitia**, eller något motsvarande, jemte fortgående Grammatik.

Kl. VIII. 1. — **Livius**, det återstående af 3:e och 4:e böckerna. **Cicero, Quæst. Tuscul.** 1:a boken. **Virgiliii Æn.** 6:e och 7:e böckerna samt 1:a boken af **Horatii Oden**. Grammatik.

Kl. VIII. 2. — Repetition jemte fortsättning i Auctorerna, så vidt tiden medgifver.

Anm. Behöfliga Mythologiska upplysningar meddelas muntligen. Antiquiteter efter **Bojesen**. Ett hem-thema i veckan för klass. V—VIII.

L. *Grekiska.*

Kl. IV. — Det vigtigaste af formläran, efter Kühner, med tillhörande läseöfningar och särdeles till beredande af färdighet i de regelbundna paradigmerna.

Kl. V (två-årig). — Xenofons *Anabasis* 2 böcker. Formlära.

Kl. VI. 1. — Xenofons *Anab.* Böck. 2 och 3. *Homeri Odys.* 1:a Rhaps. — Attiska dialektens formlära fullständigt. Det vigtigaste om Episka dialekten.

Kl. VII. — Xenof. *Anab.* Böck. 2—4. — *Homeri Odys.* 2:ne Rhapsodier. Attiska dialektens formlära fullständigt jemte det vigtigaste om Episka dialekten. Behöflig Syntax muntligen.

Kl. VIII. 1. — Xenof. *Anab.* Böck. 5—7. *Homeri Odys.* Rhaps. 3—6. Syntax.

Kl. VIII. 2. — *Homeri Iliad*, 2:ne Rhapsodier. Herodotus, bok. 1. Kap. 1—100. Syntax i för-
ening med extemporalier.

I Hebreiska gifves lärjunge, som sig dertill anmäler, undervisning ung. 2 timmar pr vecka under de 2:ne sista åren af hans skoltid. Läroböcker: Lindbergs Grammatik och Tullbergs läsebok.

För utgifvande och inlemnande af hemscripta är särskildt schema uppgjort och anslaget.

WESTERÅS,
A. F. BERGH,
1860.